

ТРИДЕСЕТ И ДЕВЕТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект!

ЗАКОН

ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ НА СВОБОДЕН СОФТУЕР В АДМИНИСТРАЦИЯТА

Чл. 1. С този закон се задължават да използват свободен софтуер и отворени формати в своите компютърни информационни системи:

1. Държавните органи, кметовете на общини и райони, висшите училища, лечебните заведения, юридическите лица с нестопанска цел, както и други органи и лица, които се разпореждат със средства от:

- а). Държавния бюджет и/или извънбюджетни сметки или фондове.
- б). Общинските бюджети и/или фондове.
- в). Преотстъпени бюджетни приходи на бюджетни и нестопански организации.

2. Националният осигурителен институт и Националната здравноосигурителна каса.

3. Дипломатическите и консулските представителства на република България в чужбина, както и Постоянните представителства на република България в международни организации.

4. Държавни предприятия и търговски дружества с повече от 50% държавно и/или общинско участие.

Чл. 2. /1/ В случай че не съществува програмно решение за използване на свободен софтуер, което да позволи задоволяването на определена нужда, органите по чл. 1 могат да закупят частен софтуер след получаване на разрешение за изключение.

/2/ За получаване на разрешение за изключение органите по Чл. 1 подават заявление по образец до министъра на държавната администрация. В заявлението се посочва необходимостта, вида и количеството на необходимия частен софтуер, както и писмена декларация, за наличие на обстоятелствата по ал. 1

/3/ В едномесечен срок от постъпването на заявлението по ал. 2, министърът на държавната администрация издава мотивирано разрешение за изключение или прави мотивиран отказ. В решението за изключение се изброяват конкретните функционални изисквания, на които отговаря компютърната програма. Отказът подлежи на обжалване по реда на ЗАП.

/4/ Разрешението за изключение задължително съдържа вида и броя на компютърните програми, срока за ползването им, основанието и мотивите за издаването му. Разрешенията за изключение се публикуват в Държавен вестник от министъра на държавната администрация.

Чл. 3 /1/ Разрешението за изключение може да се издаде:

1. За компютърни програми, които отговарят на всички критерии, изброени в §1 т. 5 от допълнителната разпоредба на настоящия закон, с изключение на правото за разпространение на модифицирана програма.

В този случай, разрешението за изключение може да е безсрочно.

2. За срок от две години при липса на компютърни програми, отговарящи на условията по Чл. 3 /1/ т. 1. Разрешението за изключение може да бъде подновявано за срок от още две години в случай, че на пазара няма налично задоволително решение от свободен софтуер.

/2/. При получаване на разрешение за изключение, органите по Чл.1 се задължават да съхраняват информацията в отворени формати. Неспазването на това изискване е основание за отнемането на разрешението за изключение.

/3/. Учебните заведения по Чл.1 имат право да поискат разрешение за изключение за своите изследователски цели, при условие, че предметът на изследването е пряко свързан с използването на определена компютърна програма.

Чл. 4 Разрешения за изключение, издавани на държавните органи, свързани със сигурността и националната отбрана, се издават при условия и ред, определени от Министерски съвет.

Допълнителни разпоредби:

§1. По смисъла на този закон:

1. "Компютърна информационна система" е всяко отделно устройство или съвкупност от взаимосвързани или сходни устройства, което в изпълнение на определена програма осигурява или един от елементите на което осигурява автоматична обработкана данни.

2. "Софтуер" (Компютърна програма) е последователност от инструкции, които могат да бъдат изпълнявани от компютърна информационна система за постигане на определен резултат.

3. "Потребител" е лице, което използва компютърна програма

4. "Свободен софтуер" (Свободна компютърна програма) е този, чийто лиценз за ползване гарантира на потребителя, без допълнителни разходи, следните възможности:

4.1. Неограничено използване на софтуера за всякакви цели.

4.2. Неограничен достъп до първоначалния код.

4.3. Изчерпателна проверка на механизмите на действието му.

4.4. Използване на вътрешни механизми и на каквато и да е произволна част от него, за да се приспособи към нуждите на потребителя.

4.5. Изработване и публично разпространение на копия от него. 4.6. Модификацията и свободното му разпространение, както на промените, така и на новополучения софтуер при същите условия като тези на оригиналния.

6. "Частен софтуер" - този, който не притежава всички посочени характеристики на свободния софтуер.

7. "Отворен формат" е описание за начина на съхраняване и обменна данни, което :

7.1 е достъпно за всеки желаещ да го изучава, използва и внедрява;

7.2 не обвързва потребителя с конкретен производител на софтуер и не предоставя предимства на един производител пред друг;

7.3 дава възможност на всеки да го използва при равни условия без заплащане на лицензионни такси;

7.4. не забранява създаването на производни нему формати , които отговарят на горните условия.

Преходни и заключителни разпоредби:

§2. (1) В срок от шест месеца от влизане на Закона в сила, Министерският съвет определя реда и начина за преминаване от използване на частен софтуер към използване на свободен софтуер от органите по Чл.1, както и реда и условията по Чл.4 от закона.

§3. В срок от 2 години от влизането на закона в сила всички органи по Чл.1 . привеждат своите компютърни информационни системи в съответствие със закона.

§4. Компютърни информационни системи на органите по Чл.1, за които при влизането на закона в сила има сключен лицензионен договор за използване на частен софтуер, се привеждат в съответствие със закона след изтичане на срока на сключения договор.

§5. Изпълнението на този закон се възлага на министъра на държавната администрация.

МОТИВИ

Към Закона за използване на свободен софтуер в администрацията

Съгласно чл. 41, от Конституцията на Република България, "(1) Всеки има право да търси, получава и разпространява информация. Осъществяването на това право не може да бъде насочено срещу правата и доброто име на другите граждани, както и срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала. (2) Гражданите имат право на информация от държавен орган или учреждение по въпроси, които представляват за тях законен интерес, ако информацията не е държавна или друга защитена от закона тайна или не засяга чужди права."

Гарантирането на тези права, отразени в нашата Конституция, не преминава единствено през добрата воля на държавните служители за нормативното спазване на Конституцията, но също така и през използването на технологии, които в някои случаи съдействат, а в други не толкова за ефикасната защита на въпросните граждански права.

Използването на свободния софтуер във всички държавни институции се ориентира в този смисъл. Можем да кажем, че основните принципи, от които се ръководи настоящият проектозакон са свързани с гаранциите на демократичната правова държава и които може да се резюмират така:

Свободен достъп на гражданите до обществената информация

Дълготрайност на обществените данни

Сигурност на държавата и гражданите

За гарантиране на свободния достъп на гражданите до обществената информация, се оказва задължително базите данни да не са свързани с един единствен доставчик. Използването на стандартни и отворени програми позволява гарантирането на този свободен достъп, постигайки, ако се окаже необходимо, създаването на съвместим софтуер. Визията за "електронно правителство предполага, че всички държавни информационни системи, които днес съществуват самостоятелно като острови, един ден ще бъдат свързани по между си в обща информационна система. Тази бъдеща система ще предоставя качествено нови услуги за държавните служители и за гражданите. Ключовата дума в този проект е "достъпност". Тази достъпност се изразява едновременно в свързаността на различните системи по между им и във възможността всеки гражданин да може да ползва обществени услуги, без при това да е принуден да закупува правото да ползва точно определен продукт от точно определен производител. Връзката между държавата и гражданите не бива да бъде заключена в тайни формати или монополно ограничени интерфейси. "Отворените стандарти", като неразделна част от софтуера с отворен код, гарантират свободата и правото на избор на всеки български гражданин на програмно решение отговарящо на неговите нужди - право регламентирано в Конституцията на Република България.

За гарантиране на дълготрайността на обществените данни, е необходимо използването и поддържането на софтуера да не зависи от добрата воля на доставчиците, нито от монополните условия, наложени от тях. Необходими са системи, чиято еволюция може да се гарантира благодарение на разполагането с началния програмен код и правото той да бъде изменен от потребителите.

За гарантиране на националната сигурност се оказва наложително да се разполага със системи, лишени от елементи, които позволяват дистанционно управление или нежелано предаване на информация на трети лица. Необходими са, следователно, системи, чийто начален код да бъде със свободен публичен достъп, за да позволи проучването му от органите на държавната власт.

Познаването на началния код ще елиминира нарастващия брой програми с код, който е опасен както за националната сигурност, така и за сигурността на всеки гражданин на Република България.

Законопроектът увеличава сигурността на гражданите, както в положението им на законни собственици на информация, управлявана от органите на държавната администрация, така и в положението им на потребители на свободен софтуер, лишен от потенциален шпионски код, способен да изложи на риск личния живот и свободи.

Държавата, в стремежа си да подобри качеството на публичното търсене като пазител и администратор на частната информация, ще определи условията, при които държавните органи ще придобиват софтуер в бъдеще, т.е. по начин, съвместим с конституционните гаранции и основните принципи, развити по-рано.

Проектът посочва ясно, че за да бъде приемлива за държавната администрация една компютърна програма, не е достатъчно от техническа гледна точка с нея да се изпълни дадена задача, а условията за договаряне да отговарят на серия изисквания свързани с лицензирането, без които държавата не може да гарантира на гражданите адекватна обработка на данните им, като следи за тяхната цялост, конфиденциалност и достъпност във времето, за критичните аспекти в нейното изпълнение и т.н.

От друга страна посредством свободния софтуер се елиминира както използването на нелегалния (нелицензиран) софтуер, който до скоро съществуваше в някои държавни, областни и общински институции, така и необходимостта от продължаващия скъп абонамент за софтуера на "Майкрософт". Непозволеното използване на софтуер вътре в държавната администрация или самото подозрение за съществуването му представлява мощен стимул за всеки обществен служител за промяна на тази ситуация, която би посегнала на правата на интелектуалната собственост. Дори постигнатото наскоро споразумение с "Майкрософт" не е достатъчно, за да реши проблемите с ползването на софтуер от държавната администрация, доколкото разходите по използването му (13.650.000 долара) са значителни и биха могли да се редуцират сериозно при използването на свободен софтуер. Въпреки, че е коректно да кажем, че не е необходимо приемането на свободен софтуер за спазване на закона, неговото повсеместно използване ще съкрати драстично неправомерните действия и ще действа като "възпиращ фактор" както вътре в държавната администрация, така и в частния сектор.

Законопроектът гарантира също така принципа на равенство пред закона, защото никое частно или юридическо лице не се изключва от правото да доставя тези блага, при условията, определени в настоящата инициатива и без повече ограничения от посочените в Закона за обществените поръчки.

Законопроектът е в синхрон и със стремежа на страната ни за пълноправно членство в Европейския съюз. Съгласно препоръка на Европейската комисия IP/02/1010 от 08.07.2002 г. европейските администрации трябва да си обменят софтуера, който използват за своите "електронни правителства" под формата на свободен софтуер.

Много са страните, които признават формално изключителното използване на свободен софтуер в държавния сектор. Между тях е Франция, Китай, скандинавските страни. В САЩ, НАСА и Военноморските сили на САЩ, както и много други организации, са внедрили свободния софтуер за някои от своите нужди, наред с други правителствени инициативи и такива от частния сектор.

За изпълнението на закона ще е необходимо да се направи пренасочване на държавните разходи, чието количество се свежда до реално изразходваното от всеки държавен орган в процеса на договарянията и търговете, организирани от държавната администрация за придобиване на информационни програми.

Въпреки, че както е известно, свободният софтуер, в сравнение с частния софтуер, представлява значително спестяване за държавния бюджет, това не е главната опорна точка. Както посочихме по-горе, сравнителното му преимущество се фокусира в технологичните презастраховки, които програмата предоставя за информацията, с която разполага държавата, информация, която в много случаи е от поверителен характер.

В този смисъл една по-добра защита на гражданските интереси представлява

неизмеримо преимущество, което трябва да се признае от гледна точка на анализа на разходи и печалба. Можем да сведем печалбата от проекта да следните опорни точки:

А. Национална сигурност.

За да изпълнява своите функции, държавата трябва да съхранява и обработва информация, отнасяща се до гражданите. Връзката между индивида и държавата зависи от частния характер и целостта на тези данни, които трябва да бъдат адекватно защитени срещу три специфични риска:

1. Риск от проникване. Поверителните данни трябва да се третират по начин, който да позволява достъп до тях само на лица и институции, упълномощени за това.

2. Риск от невъзможност за достъп. Данните трябва да са складираны по начин, гарантиращ достъпа до тях от страна на упълномощени лица и институции през целия полезен живот на информацията.

3. Риск от манипулация. Промяната на данните трябва да бъде ограничена, отново до упълномощените за това лица и институции.

Със свободния софтуер тези рискове се намаляват значително.

Той позволява на потребителя цялостна и изчерпателна проверка на механизма, посредством който се обработват данните, фактът, че свободният софтуер позволява проверка на самата програма е превъзходна мярка за сигурност, тъй като поради откритостта на механизмите, те са непрекъснато пред погледа на квалифицирани професионалисти, което прави много по-трудно прикриването на съмнителни функции, дори когато крайният потребител не си прави труда самият той да ги търси.

Б. Технологична независимост.

С частния софтуер няма свобода на договарянето що се отнася до разширения и корекции в използваните системи, налага се една технологична зависимост, при която доставчикът (софтуерната компания) е поставен в условията да диктува едностранно термини, срокове и цени.

Със свободния софтуер се позволява на потребителя контрол, корекция и промяна на програмата за пригаждане към нуждите му. Тази свобода не е предназначена само за програмистите. Въпреки, че те са тези, които могат да я капитализират от първа ръка, потребителите също са извънредно облагодетелствани, защото по този начин могат да наемат всеки програмист (не непременно първоначалния автор) за да поправя грешки или прибавя функционалност.

В. Насърчаване на местната индустрия

Безспорно е, че използването на свободен софтуер ще позволи развитието на местни софтуерни продукти, съвместими със световния софтуер. Това ще позволи на множество компании в България да развият бизнеса си у нас, от една страна, а от друга - държавата няма да изнася милиони долари навън за закупуването на софтуер.

Г. Стойността на софтуера

Намалява се извънредно много при свободния, защото няма нужда да се искат систематично лицензи за да се продължи използването на програмата. Това се случва с частния софтуер. За потребителя е важно да може да държи тези разходи под контрол, защото в противен случай може да се окаже възпрепятстван в изпълнението на целите си по силата на непланирани разходи. Ето тук още веднъж технологичната зависимост, срещу която помага свободният софтуер.

Разходите, които предполага замяната на частния софтуер със свободния софтуер се вписват в миграционния процес (от частен към свободен софтуер). Въпреки че е известно, че миграционният процес включва извънредни разходи, вземане на решения за внедряване на новите системи, работна ръка за внедряване на промяната, превръщане на данни, допълнително обучение на персонала, и евентуално

разходи по лицензиране и/или развитие и време; не е по-малко сигурно, че всички тези разходи са фиксирани и се заплащат еднократно, докато частният софтуер, действащ сега има също своите фиксирани разходи, които са били заплатени и не могат да се възвърнат. Но освен тези разходи има други разходи, намесени в частния софтуер: непрекъснатите актуализации (понякога подчертани поради поддържания монопол) и преди всичко огромната цена, която има за държавата загубата на свободите, гарантиращи му контрола върху собствената ѝ информация. Тези разходи са постоянни и нарастващи във времето и рано или късно ще надвишат фиксираните разходи при извършването на миграция.

Народни представители:

Иван Н. Иванов

Стойчо Кацаров